

Методичні рекомендації

для практичних психологів, соціальних педагогів, класних керівників, вчителів-предметників

«Психологічна підтримка та супровід п'ятикласників під час адаптації до навчання в середній школі»

Починаючи роботу з учнями 5-х класів, необхідно брати до уваги вікові особливості раннього підліткового віку, які вирізняються деякими новоутвореннями.

Щодо фізичного розвитку цей вік пов'язаний зі зміною всього організму дитини, зумовленою, насамперед, початком статевого дозрівання, який також має суто індивідуальний характер. Активізація залоз внутрішньої секреції спричинює інтенсивний ріст організму. Зміцнюється м'язово-скелетна система, збільшується фізична сила.

Соціальна ситуація розвитку у цьому віці суттєво не змінюється. Система соціальних відносин і соціальна роль залишаються тими самими. Але своєрідність соціальної ситуації розвитку полягає у тому, що це – перехідний період. Тобто це початок усвідомлення дитиною того, що вона може породжувати невпевненість, нестабільність.

Для багатьох 5-ти класників, що навчалися спочатку в одного вчителя, перехід до кількох учителів з різними характерами, різним стилем викладання також є зовнішнім показником їхнього дорослішання, та чинником тривожності й проблем.

Психологічні проблеми п'ятикласників:

- Як не загубитися в просторах школи;
- Як розподілити час на перерви для переходу в інший кабінет, відпочинку, відвідування їдальні;
- Що робити, коли ображають старшокласники;
- Як впоратися із збільшенням кількості уроків, а отже й кількості домашніх завдань;
- Як налагодити взаємини з різними учителями, пристосуватися до їхніх вимог, методів навчання, характеру та темпераменту;
- Як стати значущою людиною для класного керівника.

До цього додаються можливі нерозв'язані проблеми, які тягнуться за дитиною від початкової школи: проблеми особистісного характеру, взаємин із однокласниками, пов'язані з навчанням тощо. Все це ускладнює роботу класного керівника, знижує її ефективність, часто зводючи нанівець педагогічні зусилля.

Але для учня й учнівського колективу перехід до п'ятого класу може стати початком нового життя, нових успіхів, розкриттям нових граней характеру, своїх можливостей, здібностей, прихованих ресурсів.

Завдання практичного психолога, соціального педагога, класного керівника, вчителів – предметників в період адаптації дітей до умов навчання у середній школі:

- створення в класі атмосфери психологічного комфорту;
- допомога в освоєнні нового навчального процесу;
- пристосування учнів до вчителів-предметників та їхніх вимог;
- пристосування до особливостей та умов навчання.

Впродовж багатьох років з питань вивчення адаптації дітей до навчання у середній школі працівники психологічної служби спільно з адміністрацією, класними керівниками, вчителями-предметниками працюють за певним планом.

1. Проведення спостережень за дітьми на уроках і перервах на початку навчального року та заповнення схеми- характеристики класу класним керівником, що дає можливість виявити учнів, котрі мають труднощі в адаптації до навчання в середній школі.
2. Психодіагностична робота з питань вивчення особистості учня, яку проводять практичний психолог (спостереження, анкетування, вивчення рівня тривожності за методикою Філіпса, вивчення рівня самооцінки) та соціальний педагог(визначення статусу учнів у класному колективі за методикою «Соціометрія» Дж. Морено).
3. Проведення психолого-педагогічного консилиуму відповідно до річного плану школи. Мета заходу - об'єднання зусиль усіх суб'єктів навчально-виховного процесу, зацікавлених в успішному навчанні й повноцінному розвитку дітей і підлітків школи, щоб спланувати цілісну програму для роботи з кожним учнем та класом загалом. На консилиумі присутні представники шкільної адміністрації, практичний психолог, соціальний педагог, класні керівники, та вчителі-предметники п'ятих класів, вчителі початкової школи, котрі навчали п'ятикласників.

Діяльність під час консилиуму:

- класні керівники п'ятих класів розповідають про успішність учнів своїх класів, відзначають індивідуальні особливості, учнів, взаємини з батьками;
- вчителі початкової школи звертають увагу на особливості поведінки та діяльності учнів, допомогу батьків та особливості сімейного виховання;
- практичний психолог повідомляє про результати діагностичної роботи, вносить пропозиції з розв'язання проблем учнів;
- соціальний педагог знайомить присутніх із соціальним паспортом 5-х класів та результатами соціометричних досліджень.

Таки чином, психолого-педагогічний консилиум допомагає у створенні педагогічних та соціально-психологічних умов, які дають змогу учням успішно навчатися, функціонувати й розвиватися в новій системі шкільних стосунків.

4. Батьківські збори, де класний керівник знайомить батьків з учителями-предметниками, а практичний психолог повідомляє батькам про результати діагностики учнів та дає рекомендації щодо подолання проблем, які з'явилися в адаптаційний період.
5. Індивідуальні та групові корекційні заняття – це наступний етап роботи з п'ятикласниками, який проводить працівник психологічної служби навчального закладу.

Мета цього виду роботи: підвищення самооцінки, навчання керувати собою в конкретних ситуаціях, усунення напруження в стосунках, підвищення соціального статусу ізольованих учнів та паріїв.

Як може виявитись дезадаптація:

- активний протест(агресивність, негативізм, напруженість, роздратованість);
- пасивний протест(наявність страху, відсутність інтересу до навчання, шкільного життя);
- тривожність(невпевненість, напруженість, нестійкий контакт з однолітками).

Класному керівникові необхідно виявити м'якість, увагу, терпіння, переживання, за учнів, не допускати фізичних покарань.

Робота з визначення адаптації дитини до нових умов навчання та виховання у середній школі дуже важлива, бо діти вступають в новий період життя, протягом якого триває становлення особистості п'ятикласника.